

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จำเป็นที่จะต้องมีการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงในสาขาวิชาต่างๆ โดยเฉพาะกำลังคนในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการผลิตกำลังคนในระดับนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และเพื่อที่จะให้การผลิตกำลังคนดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนและการบริหาร ในด้านการผลิตบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชา

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2534) รายงานไว้ว่า ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีแนวทางการพัฒนาตามเป้าหมาย ที่จะเน้นสร้างความเป็นอิสระและพึ่งตนเองมากขึ้น แก้ไขปัญหาสาขาวิชาขาดแคลน สร้างโอกาสทางการศึกษาโดยให้ทุนอุดหนุน สร้างจรรยาบรรณในวิชาชีพ ส่งเสริมวิจัยเพื่อการพัฒนา และใช้สื่อมวลชนทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งกระจายรายได้สู่พื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม และพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังจะเป็นการสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อพิจารณาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะพบว่าการจัดการศึกษาในระดับนี้ จำเป็นต้องมีการลงทุนทางการศึกษาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนทางการศึกษา สำหรับการจัดการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระดับนี้ให้ได้ผลจะต้องผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและตรงเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาต่างๆ หลายด้าน เช่น ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่ใช้ในการสอนที่มีคุณวุฒิ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

และปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ปัญหาในเรื่องเงินทุน สำหรับประเทศไทยการผลิตกำลังคนในระดับนี้ ส่วนใหญ่เป็นภาระหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งได้รับงบประมาณหรือเงินทุนจากรัฐบาลเป็นจำนวนจำกัด ทำให้ไม่เอื้ออำนวยให้สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายได้ ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า การจัดการศึกษาในระดับนี้ย่อมต้องมีการลงทุนสูง จึงจะสามารถผลิตคนได้ตามเป้าหมาย มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จึงได้วางแผนพัฒนางานของมหาวิทยาลัย โดยพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงความจำเป็น ในด้านความต้องการเงินทุน เพื่อใช้ในการพัฒนาขยายและปรับปรุงงานทางด้านการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ ดังที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้วางแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7

วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลาง และกลไกการพัฒนาวิชาการในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ
2. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพภายในมหาวิทยาลัย ทั้งด้านระบบบริหารและโครงสร้างที่เอื้อต่อการปฏิบัติการหลัก โดยคำนึงถึงขนาดที่เหมาะสมและการพึ่งตนเองในทางทรัพยากรและทางวิชาการ
3. เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีความเป็นเอกลักษณ์ และความเป็นเลิศทางวิชาการในสาขาที่มีความพร้อมและความถนัด
4. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือ ระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับสังคม โดยการสร้างภาพพจน์เชิงบวก และขยายความสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทั้งชุมชนเมือง และชนบท
5. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพในการผลิตเชิงเศรษฐกิจ และมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม
6. เพื่อพัฒนาวิทยาการที่เหมาะสม ต่อการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นการบำรุงรักษาภาวะสมดุลทางสภาพแวดล้อม

ตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 ที่ได้กำหนดนโยบายด้านการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการกำลังคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น จำเป็นจะต้องมีการลงทุนในการจัดการศึกษาสำหรับการผลิตที่ต้องใช้การลงทุนสูง และมีหลาย

ส่วนโดยเฉพาะส่วนที่นักศึกษาจะต้องใช้จ่ายเรื่องส่วนตัวนั้น ยังไม่ได้มีการศึกษาไว้ให้ทราบชัดเจนแน่นอน

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์สำคัญที่จะวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย ของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนั้นงานวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ในการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่1 เป็นค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ กับส่วนที่2 เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่เป็นตัวเงินที่นักศึกษาได้รับจากผู้อุปการะ ซึ่งผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ สำหรับนักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้สนใจที่จะเข้าศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ที่จะนำมาใช้ในการจัดเตรียมค่าใช้จ่าย หรือในการวางแผนการศึกษาของคณะในระยะต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค่าใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มี วัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาต้นทุนทางการศึกษา ที่จ่ายโดยรัฐ และที่จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ จำแนกตามเพศ ชั้นปี อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ที่มีเพศ ชั้นปี อาชีพบิดามารดา รายได้บิดามารดา แตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาค่าใช้จ่ายของนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ในส่วนของงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ ปีงบประมาณ 2534 - 2538 ยกเว้นค่าใช้จ่ายของหน่วยงานส่วนกลางของมหาวิทยาลัย

2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์ ภาคต้น
ปีการศึกษา 2538

1.5 ขอตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอตกลงเบื้องต้น ดังนี้

1) การศึกษาค่าใช้จ่ายนี้ จะศึกษาโดยใช้ค่าใช้จ่ายตามปีงบประมาณ ทั้งนี้เพื่อให้
การศึกษาสามารถทำได้สะดวก ถูกต้อง และใกล้เคียงความเป็นจริง และจำนวนนักศึกษา
จะใช้ตามปีการศึกษา 2534 - 2538

2) นักศึกษาทุกคนอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการใช้บริการ หรือได้รับประโยชน์ จาก
สถาบันเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการเรียนการสอน การวิจัย และอื่นๆ

1.6 ขอบจำกัดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบจำกัดของการวิจัย ดังนี้

1) เนื่องจากงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ ไม่ได้แยกไว้อย่าง
ชัดเจนว่าจัดสรรให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโทเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้นการ
คิดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา จากงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ จึง
คำนวณหาค่าเฉลี่ยต่อหัวตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

2) ต้นทุนทางการศึกษา คำนวณจากงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้
ในส่วน of คณะเกษตรศาสตร์เท่านั้น

3) ข้อมูลค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์นี้เป็น
ข้อมูลเฉพาะ ภาคต้น ปีการศึกษา 2538 เท่านั้น และข้อมูลดังกล่าวเป็นการประมาณการจาก
ตัวนักศึกษาเอง ซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อนจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงบ้าง

1.7 คำจำกัดความหรือนิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้มีคำจำกัดความหรือนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1) ต้นทุนทางการศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยเฉลี่ยต่อคนต่อปี
ในระหว่างศึกษาในระดับปริญญาตรี แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

(1) ค่าใช้จ่ายที่สถาบันจ่ายให้แก่นักศึกษา ได้แก่ งบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย ที่จ่ายให้แก่การผลิตบัณฑิตทางการเกษตร

(2) ค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาจ่ายให้กับสถาบันการศึกษา ได้แก่ ค่าธรรมเนียมลงทะเบียนวิชาเรียน ค่าบำรุงห้องสมุด ค่าบริการสุขภาพ ค่าบำรุงสโมสรนักศึกษา ค่าบำรุงกีฬา และอื่น ๆ

(3) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวนักศึกษา ได้แก่

- ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา เช่น ตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียน อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น

- ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าพาหนะ ค่ากิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เป็นต้น

2) ค่าใช้จ่ายสถาบัน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มหาวิทยาลัยได้จ่ายไปเพื่อการผลิตบัณฑิตทางการเกษตร ระดับปริญญาตรี ทั้งในส่วนของงบประมาณแผ่นดินและเงินรายได้

(1) งบดำเนินการ ได้แก่ เงินเดือนและค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค เงินอุดหนุน เงินทุนสำรอง และรายจ่ายอื่น ๆ

(2) งบลงทุน ได้แก่ ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

3) ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษาต่อปี (Cost per Head) หมายถึงค่าใช้จ่ายที่มหาวิทยาลัยจ่ายไปเพื่อการศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์ หนึ่งคนในระยะเวลา 1 ปี

4) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว หมายถึง ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ที่จ่ายไประหว่างกำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2538 โดยแบ่งออกเป็น

(1) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาโดยตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่บัณฑิตทางการเกษตรจ่ายให้กับมหาวิทยาลัยโดยตลอดหลักสูตร ตามอัตราที่มหาวิทยาลัยกำหนดหรือประกาศ ได้แก่

- ค่าหน่วยกิต หมายถึง ค่าหน่วยกิตภาคบรรยาย/ปฏิบัติ

- ค่าธรรมเนียมตลอดหลักสูตร หมายถึง ค่าธรรมเนียมที่มหาวิทยาลัยเรียกเก็บจากนักศึกษาเพียงครั้งเดียวตลอดหลักสูตร เช่น ค่าขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา ค่าประกันของเสียหาย ฯลฯ

- ค่าบำรุงการศึกษา หมายถึง ค่าบำรุงการศึกษาประจำภาคการศึกษาปกติ ค่าบำรุงสโมสร ค่าบำรุงห้องสมุด ค่ารักษาพยาบาล และค่าบำรุงกีฬา

(2) ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับนักศึกษาโดยตรง

- ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา เช่น ค่าใช้จ่ายตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียน และอุปกรณ์การศึกษา ค่าใช้จ่ายในการทำรายงาน คำนวณ รวมทั้งค่าถ่ายเอกสาร ค่าจ้างพิมพ์รายงาน และการจัดรูปเล่ม เป็นต้น

- ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพขณะศึกษา โดยประมาณต่อเดือน/ภาคการศึกษา ได้แก่ ค่าเช่าที่พัก/บ้านเช่า หรือหอพัก ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเครื่องแต่งกาย ฯลฯ

5) เงินงบประมาณแผ่นดิน หมายถึง งบประมาณที่คณะฯ ได้รับจัดสรรจากงบประมาณแผ่นดิน

6) เงินงบประมาณเงินรายได้ หมายถึง งบประมาณที่คณะฯ ได้จากเงินที่เป็นรายได้ของมหาวิทยาลัย เช่น ค่าบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และเงินบริจาค เป็นต้น

7) นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1) เพื่อจะได้ทราบข้อมูล เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าในการผลิตบัณฑิตทางการเกษตร 1 คน จะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเป็นจำนวน เท่าใด

2) เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล สำหรับประเมินสถานภาพทางการเงิน ของผู้สนใจที่จะเข้าศึกษา ระดับปริญญาตรีทางการเกษตร

3) ข้อมูลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนของคณะฯ ในด้านการจัดการเรียนการสอน การรับนักศึกษา การเปิดสาขาวิชา การเงินและงบประมาณ ตลอดจนการพัฒนาการศึกษาของคณะฯ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น